

19. Інструкція з організації примусового виконання рішень: Наказ Міністерства України № 512/5. 02.04.2012 // Офіційний вісник України. 2012. № 27. Ст. 1018.

Дата надходження рукопису 05.02.2019

Легеза Євген Олександрович, доктор юридичних наук, доцент, кафедра адміністративного та митного права, Університет митної справи та фінансів, вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, Україна, 49000

Круговий Олексій Олександрович, аспірант, кафедра адміністративного та митного права, Університет митної справи та фінансів, вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, Україна, 49000

УДК 349.3

DOI: 10.15587/2523-4153.2019.162096

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

© Г. А. Трунова

У статті на основі аналізу нормативно-правових актів, судової практики та наукових досліджень у сфері соціального забезпечення розглянуто окремі правові аспекти запровадження системи соціального медичного страхування в Україні.

Розглянуто основні міжнародні документи та акти Міжнародної організації праці, які закріплюють право людини на охорону здоров'я та медичну допомогу, а також встановлюють обов'язок держав щодо забезпечення реалізації цих прав, зокрема шляхом функціонування системи соціального медичного страхування. Наведено основні моделі фінансування системи охорони здоров'я.

Досліджено норми Конституції України у сфері охорони здоров'я, медичної допомоги та медичного страхування. Наведено Рішення Конституційного Суду України щодо справи про безоплатну медичну допомогу та можливість функціонування соціального медичного страхування. Аргументовано висновок, що медичне страхування це не самоціль, а гарантія реалізації права на охорону здоров'я та медичну допомогу. Акцентовано увагу на меті функціонування соціального медичного страхування.

Проаналізовано роль добровільного медичного страхування (приватного) у фінансуванні системи охорони здоров'я в Україні. Визначено окремі відмінності між соціальним та приватним медичним страхуванням. Акцентовано увагу, на проблемах здійснення страховиком виплат за договорами приватного медичного страхування в Україні.

Наведено об'єктивні чинники впровадження соціального медичного страхування. Проаналізовано нормативно-правові акти, які, починаючи з Концепції соціального забезпечення 1993 року, передбачають введення системи соціального медичного страхування.

В результаті дослідження зроблено висновки щодо необхідності виконання юридичного обов'язку держави щодо впровадження соціального медичного страхування, як гарантії реалізації прав громадян у сфері охорони здоров'я та медичної допомоги.

Ключові слова: соціальне медичне страхування, охорона здоров'я, медична допомога, застрахована особа, соціальний ризик

1. Вступ

Загальне охоплення послугами охорони здоров'я, забезпечення дієвого доступу щонайменше до базового медичного обслуговування, включаючи послуги тривалого догляду, вкрай важливі для досягнення Цілей в області сталого розвитку, як на глобальному рівні [1], так і на національному [2].

Все більше експертів вказують на те, що різниця між можливостями медицини та здатністю оплатити її послуги збільшується. Ситуація, коли люди залишаються один на один з важкою хворобою за відсутності державного фінансування дорогого лікування, відсутністю власних фінансових можливостей та виключно надією на благодійність, викликає обурення на державу за відсутність належно налагоджених механізмів фінансування таких випадків.

Саме загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування, а також добровільне соціальне страхування повинні стати ефективним та дієвим механізмом покриття витрат пацієнтів на лікування, діагностику, профілактику, реабілітацію у випадку хвороби та потреби тривалого догляду за хворими. Затяжний процес прийняття ключових нормативних актів щодо соціального медичного страхування позначив не тільки необхідність деталізації правових аспектів запровадження соціального медичного страхування, а й необхідність загальнотеоретичного обґрунтування потреб введення соціального медичного страхування, як гарантії реалізації прав на охорону здоров'я, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

2. Аналіз останніх досліджень

Правові питання запровадження та функціонування системи соціального медичного страхування є предметом пильної уваги фахівців галузі права соціального забезпечення. Окремі аспекти впровадження соціального медичного страхування були досліджені Я. А. Аркатовим у дисертаційному дослідженні на тему «Правовідносини із загальнообов'язкового державного медичного страхування» [3]. В монографічному дослідженні М. І. Боднарука «Правове регулювання соціального страхування в Україні» 2014 р. акцентовано увагу на необхідності прийняття Закону України «Про медичне страхування» [4, с. 353]. О. В. Тищенко в своїх дослідженнях доходить до висновку, що формування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні має незавершений характер, оскільки в державі не запроваджено загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування, що, в свою чергу, негативно впливає на медичне обслуговування в Україні [5, с. 200]. Водночас, у зв'язку з тривалим затягуванням процесу впровадження системи соціального медичного страхування, як гарантії реалізації права на охорону здоров'я, актуальним є проведення подальших наукових досліджень з цієї проблематики.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – розробити наукові пропозиції щодо впровадження соціального медичного страхування як гарантії реалізації права на охорону здоров'я в Україні.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

1. Провести аналіз міжнародно-правових стандартів фінансування системи охорони здоров'я.
2. Розкрити мету функціонування соціального медичного страхування.
3. Дослідити роль добровільного медичного страхування в Україні.
4. Визначити правові підстави запровадження соціального медичного страхування в Україні.

4. Соціальне медичне страхування в Україні: правові підстави запровадження

На відміну від України, де офіційно переважає державне фінансування витрат на охорону здоров'я, культурне ядро соціального медичного страхування (social health insurance – SHI) глибоко вкорінене в суспільствах які породили його. Німеччина часто вважається країною походження соціального медичного страхування, оскільки це була перша західно-європейська країна, яка впровадила обов'язкове соціальне медичне страхування ще в 1883 році. А втім, історія соціального медичного страхування та його особливої концепції солідарності – це історія соціального розвитку західної Європа, починаючи з купецьких гільдій пізнього середньовіччя до кінця формування сучасної європейської держави добробуту після закінчення Другої світової війни [6, с. 21–22].

В юридичній літературі постійно піднімається питання щодо необхідності впровадження соціального медичного страхування. Так, М. І. Боднарук, пропонуючи власну Концепції адаптації національного за-

конодавства у сфері соціального страхування до законодавства держав Європейського Союзу, наголошує на необхідності запровадження соціального медичного страхування. Перепонами у цьому, на думку науковця, є як складне фінансово-економічне становище держави, так і відсутність політичної волі законодавця [4, с. 410–411]. С. В. Бортнік зауважує, що існуючий стан нормативно-правового регулювання формування та здійснення видатків державного бюджету на охорону здоров'я населення країни не забезпечує проголошеного Конституцією України права громадян на безоплатну медичну допомогу. Тому запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування є невідкладною потребою для забезпечення прав громадян [7, с. 55–56].

Право людини на охорону здоров'я та медичну допомогу, обов'язок держав розвивати систему медичної допомоги та забезпечувати її доступність для населення передбачені в найважливіших міжнародних правових актах. У них закріплені правові норми, що визначають як загальні цільові (програмні) правила на тривалу перспективу, так і більш конкретні міжнародні стандарти медичної допомоги щодо всього населення країни або окремих категорій осіб, в залежності від різних видів медичної допомоги, її обсягу, характеру, організаційно-правових форм і умов її надання [8, с. 108–109].

В статті 25 Загальної декларації прав людини передбачено, що кожен має право на медичний догляд [9]. Відповідно до статті 12 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права закріплено право кожної людини на найвищий досяжний рівень фізичного і психічного здоров'я. Для повного здійснення цього права держави повинні створювати умови, які б забезпечували всім медичну допомогу та медичний догляд [10].

Світова практика не знає універсальної моделі фінансування системи охорони здоров'я, як правило, застосовуються наступні механізми: на основі оподаткування, соціального медичного страхування, приватного фінансування та змішані системи фінансування системи охорони здоров'я.

У Конвенції МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення 1952 р., ратифікованою Україною, дефініція «соціальне забезпечення» включає в себе різні види матеріальної підтримки населення, що фінансуються як за рахунок податків (у випадках державного соціального забезпечення та соціальної допомоги), так і за рахунок страхових внесків, що характерно для обов'язкового соціального страхування. При цьому статтею 71 Конвенції МОП № 102 допускається будь-яке поєднання цих методів фінансування, а значить, і відповідних систем забезпечення, які, як правило, присутні в національних системах соціального забезпечення в різних пропорціях і доповнюють один одного. Відповідно до такого широкого трактування поняття «соціальне забезпечення» предметом його регулювання виступають відносини, що складаються як в рамках системи державного соціального забезпечення, так і в рамках соціального страхування [11, с. 134].

Конвенцією № 102 передбачено, що держава гарантує захищеним особам, коли їхній стан потребує

медичного обслуговування профілактичного або лікувального характеру, надання допомоги згідно з нормами Конвенції. Охоплюваний ризик включає будь-який хворобливий стан, незалежно від його причини, а також вагітність, пологи та їх наслідки [12].

Конвенція МОП № 130 про медичну допомогу та допомоги у випадку хвороби 1969 р. визначає порядок реалізації права на медичну допомогу на основі соціального страхування. Згідно ст. 7 Конвенції № 130 до охоплених страхових випадків належать потреба в медичному обслуговуванні лікувального і за встановлених умов потреба в медичному обслуговуванні профілактичного характеру. Медична допомога надається з метою збереження, відновлення або покращання здоров'я особи, що підлягає забезпеченню, а також її працездатності й здатності задовольняти свої особисті потреби [13].

Рекомендацією МОП № 134 щодо медичної допомоги та допомоги у випадку хвороби 1969 р. визначено, що право на медичну допомогу передбачене Конвенцією 1969 р., не повинно залежати від стажу [14].

У Рекомендації МОП № 202 про мінімальні норми соціального захисту 2012 р. передбачено, що Держави-члени, відповідно до своїх національних умов, повинні в максимально стислі терміни впровадити і підтримувати свої мінімальні рівні соціального захисту, що включають основні соціальні гарантії. Ці гарантії повинні, як мінімум, забезпечувати, щоб протягом всього свого життя всі нужденні особи мали доступ до основних видів медичного обслуговування. При визначенні основних соціальних гарантій держави-члени повинні належним чином враховувати наступні фактори: особи, які потребують медичного обслуговування, не повинні стикатися з матеріальними труднощами і зазнавати підвищених витрат через фінансові наслідки, пов'язані з отриманням доступу до основних видів медичної допомоги [15].

Наведені норми міжнародно-правових актів передбачають мінімальний рівень захисту прав особи у сфері охорони здоров'я шляхом доступу до медичної допомоги для всіх, хто її потребує, максимально використовуючи усі можливі фінансові механізми, в тому числі і соціальне медичне страхування, з урахуванням національних особливостей та соціально-економічного становища держави.

Згідно статті 49 Конституції України кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм [16].

Зазначена конституційна норма чітко не закріплює медичне страхування (не виокремлює соціальне медичне страхування) як окрему гарантію реалізації права на охорону здоров'я. В статті 49 Конституції йдеться виключно про державне фінансування системи охорони здоров'я. Медичне страхування ж визначене як одне з прав у сфері охорони здоров'я.

Право на медичну допомогу відноситься до числа «конституційно захищених цінностей» і розглядається як невід'ємне і невідчужуване благо, яке належить кожному від народження. Це «фундаментальний, відправний юридичний постулат, базовий для всієї системи прав і свобод, закріплених за людиною у сфері охорони здоров'я», має найвищу юридичну силу і забезпечується підвищеним захистом держави [17, с. 35].

Водночас, вважаємо, медичне страхування це не самоціль, а гарантія, механізм реалізації права на охорону здоров'я та медичну допомогу.

Аналіз законопроектів з соціального медичного страхування також свідчить про підміну мети функціонування інституту соціального медичного страхування, а також ототожнення його з функціонуванням всієї системи охорони здоров'я. Так, в частині 3 статті 2 законопроекту № 4981-2 «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні» передбачено, що метою загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування є: встановлення гарантій для захисту прав громадян на отримання безоплатної медичної допомоги на засадах соціальної рівності і доступності незалежно від віку, статі, стану здоров'я за рахунок коштів загальнообов'язкового соціального медичного страхування; забезпечення рівних прав громадян на одержання безоплатної медичної допомоги належного обсягу та якості; підвищення якості надання медичної допомоги, сприяння ефективному розвитку системи охорони здоров'я та створення умов для її належного використання; створення умов для розвитку ринкових відносин в системі охорони здоров'я [18].

Водночас, вважаємо, що метою соціального медичного страхування є захист доходів застрахованих осіб у випадку настання відповідних соціальних ризиків, а саме: хвороби, що пов'язано з матеріальними витратами на лікування.

Згідно з правовою позицією Конституційного Суду України, викладеною у рішенні № 10-рп/2002 від 29 травня 2002 р. у справі № 1-13/2002 (справа про безоплатну медичну допомогу) частина перша статті 49 Конституції України закріплює право кожного на медичне страхування, тобто не обов'язкове, а добровільне медичне страхування громадян. Стосовно державного медичного страхування, то його запровадження не суперечитиме конституційному припису «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» лише у тому разі, коли платниками обов'язкових страхових внесків будуть організації, установи, підприємства, державні фонди тощо. Стягнення таких платежів з громадян у системі державного медичного страхування не відповідатиме конституційному положенню, що тлумачиться, оскільки буде однією з форм оплати за надання їм допомоги у державних і комунальних закладах охорони здоров'я. Також Конституційний Суд зазначив, що стаття 49 Конституції України поряд з закріпленням гарантії на надання безоплатної медичної допомоги містить й інші норми, зокрема про право кожного на охорону здоров'я, медичне страхування, розглядаючи у світлі таких положень питання щодо можливості солідарної участі населення у додатковому фінансуванні галузі охорони здоров'я, Конституційний Суд України прийшов до висновку, що безоплатність медичної допомоги у державних і комунальних закладах охорони здоров'я не виключає такої можливості через фінан-

сування цієї галузі за рахунок розвитку позабюджетних механізмів залучення додаткових коштів, у тому числі і шляхом створення лікарняних кас (спілок, фондів), діяльність яких має бути врегульована законом [19].

Добровільне медичне страхування відіграє незначну роль у фінансуванні системи охорони здоров'я в Україні. Правове регулювання добровільного медичного страхування (приватного) забезпечується Законом України «Про страхування» від 7 березня 1996 р. Послуги щодо добровільного медичного страхування пропонують тільки приватні страхові компанії, які працюють на ринку страхових послуг. Основною формою добровільного медичного страхування є договір корпоративного (колективного) страхування, який роботодавець укладає на користь своїх працівників. Індивідуальне страхування складає тільки 10 % від загальної кількості. Медична допомога більшості застрахованих за програмами добровільного медичного страхування надається в тих же державних та комунальних закладах охорони здоров'я, які обслуговують і незастрахованих громадян. При цьому для лікування перших та других використовуються однакові медичні технології та забезпечується ідентичний рівень комфорту. Головна відмінність полягає в тому, що за програмою добровільного медичного страхування фінансуються частина витрат пацієнта на лікарські препарати [20, с. 57–59]. Частина добровільного медичного страхування в сукупних витратах на охорону здоров'я в 2014 році в Україні дорівнювала 1 %, кількість населення охоплена добровільним медичним страхуванням становила 3 % [21, с. 4–13].

Особливе місце в системі добровільного медичного страхування в Україні займає страхування працівників залізничного транспорту, запроваджене з 2001 року. Згідно з положеннями пункту 3.6.10. Галузевої угоди між Державною адміністрацією залізничного транспорту України та профспілками на 2002–2006 роки (дію якої продовжено на 2019 рік) запроваджено створення галузевої системи медичного страхування залізничників, передбачено відшкодувати працівникам 50 % страхових внесків на добровільне медичне страхування за базовою програмою. Також сторона роботодавців бере на себе обов'язок забезпечити добровільне медичне страхування пенсіонерів-залізничників, які відпрацювали в галузі не менше 3-х років та звільнились на пенсію з підприємств залізничного транспорту, та інвалідів праці без вимог до стажу. Положеннями пункту 3.4.7. Галузевої угоди передбачено здійснювати за рахунок залізниць добровільне медичне страхування студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, які навчаються за цільовими направленнями залізниць або з якими укладено двосторонні угоди відповідно до Положення про організацію підготовки фахівців з вищою освітою для підприємств залізничного транспорту (додаток 2 до Галузевої угоди), за відповідними програмами страхування [22].

Добровільне медичне страхування в Україні врегульовано нормами цивільного права. Однією з найважливіших відмінностей між соціальним (social health insurance – SHI) та приватним медичним страхуванням (private health insurance – PHI) є встанов-

лення премій для приватних медичних страховиків [6, с. 228]. Окрім того, в юридичній літературі відзначається, що в Україні існує стала практика при добровільному медичному страхуванні, коли при настанні страхового випадку страхувальник нерідко зіштовхується з протидією з боку страховика у питанні здійснення страхової виплати з тих чи інших причин. Згідно із законодавством, страховик наділений правом відмовити у страховій виплаті. При цьому перелік підстав для відмови не є вичерпним та може доповнюватися у самому договорі страхування. Як правило, вирішення таких конфліктних ситуацій переходить у судову площину, де кожен доводить свою правоту на принципах змагальності [23].

Наведене, на нашу думку, свідчить про необхідність пошуку оптимального захисту особи у випадку хвороби, а саме: впровадження соціального медичного страхування, забезпечення за яким повинно надаватися на підставах і умовах чітко визначених в законі. Зазначене цілком відповідає принципу законодавчого визначення умов і порядку здійснення соціального страхування.

Відповідно до Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19 жовтня 2017 р. медичні послуги та лікарські засоби, що не включені до програми медичних гарантій, не підлягають оплаті за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених на реалізацію програми медичних гарантій, але можуть покриватися, в тому числі за рахунок коштів медичного страхування. В прикінцевих та перехідних положеннях Закону передбачено обов'язок Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом опрацювати питання запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування [24].

Введення соціального медичного страхування в Україні було задекларовано ще в Концепції соціального забезпечення населення України 1993 р. Для реалізації Концепції необхідно було розробити і прийняти окремі законодавчі акти, в тому числі закон про соціальне медичне страхування [25].

У статті 4 Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 р. передбачено серед видів загальнообов'язкового державного соціального страхування і медичне страхування. Страховиком визначений фонд соціального страхування (страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, медичного страхування). За загальнообов'язковим державним соціальним медичним страхуванням надаються такі види соціальних послуг та матеріального забезпечення: діагностика та амбулаторне лікування; стаціонарне лікування; надання готових лікарських засобів та виробів медичного призначення; профілактичні та освітні заходи; забезпечення медичної реабілітації осіб, які перенесли особливо важкі операції або мають хронічні захворювання. Обсяг послуг, що надаються за рахунок коштів обов'язкового медичного страхування, визначається базовою та територіальними програмами обов'язкового медичного страхування, які затверджуються в порядку,

встановленому законодавством. Страховим випадком визначена хвороба [26].

У преамбулі Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 р. встановлено, що цей Закон відповідно до Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування визначає правові, фінансові та організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування, гарантії працюючих громадян щодо їх соціального захисту у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітністю та пологами, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, охорони життя та здоров'я. В статті 1 серед видів соціального страхування названо і медичне страхування. Фонд соціального страхування України є органом, який здійснює керівництво та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та медичним страхуванням, провадить акумуляцію страхових внесків, контроль за використанням коштів, забезпечує фінансування виплат за цими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування та здійснює інші функції згідно із затвердженим статутом. Фонд є некомерційною самоврядною організацією, що діє на підставі статуту, який затверджується його правлінням [27].

На розгляді Верховної Ради України перебувають декілька окремих проєктів законів про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні (реєстр. № 4981 від 14.07.2016; реєстр. № 4981-1 від 18.07.2016; реєстр. № 4981-2 від 02.08.2016; реєстр. № 9163 від 04.10.2018).

Водночас, на нашу думку, логічним було б доповнення Закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 р. окремим розділом «Загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування», яким визначити: перелік осіб, які підлягають страхуванню; види матеріального забезпечення; підстави та умови надання страхового забезпечення та інші положення реалізації прав у сфері соціального медичного страхування. Однак, який би шлях законодавець не обрав би у питанні впровадження соціального медичного страхування: прийняття нового акту або ж доповнення окремим розділом чинного Закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», це цілком відповідатиме виконанню юридичних обов'язків щодо

впровадження системи соціального медичного страхування в Україні.

5. Результати дослідження

Сьогодні наша держава стоїть перед вибором оптимальної моделі соціального захисту громадян на випадок хвороби. Відповідно до норм міжнародного права та юридичних обов'язків визначених у національних нормативно-правових актах з метою гарантії реалізації прав громадян на охорону здоров'я необхідне запровадження соціального медичного страхування.

6. Висновки

1. Міжнародно-правові акти закріплюють право людини на охорону здоров'я та медичну допомогу, а також встановлюють обов'язок держав щодо порядку реалізації цих прав, зокрема шляхом функціонування системи соціального медичного страхування.

2. Метою соціального медичного страхування є захист доходів застрахованих осіб у випадку настання відповідних соціальних ризиків, а саме: хвороби, що пов'язано з матеріальними витратами на лікування.

3. Добровільне медичне страхування в Україні врегульовано нормами цивільного права та відіграє незначну роль у фінансуванні системи охорони здоров'я. Однією з найважливіших відмінностей між соціальним та приватним медичним страхуванням є встановлення премій для приватних медичних страховиків. Окрім того, законодавчо встановлений перелік підстав для відмови у страховій виплаті не є вичерпним та може доповнюватися у самому договорі страхування, що на практиці призводить до проблем з виплатами та судовою тяганиною.

4. Чинне законодавство України, починаючи ще з Концепції соціального забезпечення населення України 1993 р., передбачає введення соціального медичного страхування в Україні. Необхідно доповнити Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 р. окремим розділом «Загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування», яким визначити: перелік осіб, які підлягають страхуванню; види матеріального забезпечення; підстави та умови надання страхового забезпечення та інші положення реалізації прав у сфері соціального медичного страхування.

Література

1. Доклад о социальной защите в мире в 2017–2019 годах. Обеспечение всеобщей социальной защиты для достижения Целей в области устойчивого развития. Москва: МОТ, 2018. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---sro-moscow/documents/publication/wcms_646848.pdf
2. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь 2017. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
3. Аркатов Я. А. Правовідносини із загальнообов'язкового державного медичного страхування: дис. ... канд. юрид. наук. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013. 203 с.
4. Боднарук М. І. Правове регулювання соціального страхування в Україні: монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2014. 472 с.
5. Тищенко О. В. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні: теоретично-правові проблеми // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія право. 2014. Т. 2. С. 198–200.
6. Social health insurance systems in western Europe / ed. by Saltman R. B., Busse R., Figueras J. Open University Press, 2004. 298 p. URL: http://www.who.int/health_financing/documents/shi_w_europe.pdf

7. Бортнік С. В. Запровадження обов'язкового медичного страхування в Україні у контексті європейської соціальної хартії (переглянутої) // Юридична наука. 2011. № 3. С. 54–61.
8. Миронова Т. К. Международные стандарты оказания медицинской помощи в порядке социального обеспечения // Вопросы российского и международного права. 2016. № 4. С. 105–121.
9. Загальна декларація прав людини 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
11. Социальное обеспечение: настоящее и будущее: монография / Азарова Е. Г., Антонова Н. В., Благодар А. Л. и др.; ред. Захаров М. Л., Воронин Ю. В. Москва: Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ: ООО «Юридическая Фирма Контракт», 2017. 284 с.
12. Конвенція МОП № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення 1952 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_011
13. Конвенція МОП № 130 про медичну допомогу та допомоги у випадку хвороби 1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_184
14. Рекомендація МОП № 134 щодо медичної допомоги та допомоги у випадку хвороби 1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_185?find=1&text=%F1%F2%E0%E6#w11
15. Рекомендація МОП № 202 про мінімальні норми соціального захисту 2012 р. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---normes/documents/normativeinstrument/wcms_r202_ru.pdf
16. Конституція України: офіц. текст. Київ: КМ, 2013. 96 с.
17. Комарова В. В. Социальная государственность России и право на охрану здоровья, медицинскую помощь // Право и государство: теория и практика. 2014. № 2 (110). С. 32–38.
18. Проект Закону про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні № 4981-2. 02.08.2016. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=59862&pf35401=397239>
19. Рішення Конституційного Суду України № 10-рп/2002 від 29.05. 2002 р. у справі № 1-13/2002 (справа про безоплатну медичну допомогу). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-02>
20. Лехан В., Рудий В., Ричардсон Э. Украина: обзор системы здравоохранения. 2010. 224 с.
21. Саган А., Томсон С. Добровольное медицинское страхование в Европе: роль и регулирование. 2016. 135 с.
22. Галузева угода між Державною адміністрацією залізничного транспорту України та профспілками на 2002–2006 роки. URL: http://zalp.org.ua/images/stories/Dokuments/Galuzevi_ugodi/GalUgodadada_29_12_18.pdf
23. Дусановський С. Захист права на страхові виплати: що каже суд // Юридична газета online. 2016. № 47-48 (545-546). URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/zahist-prava-na-strahovi-viplati-shcho-kazhe-sud.html>
24. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України № 2168-VIII. 19.10.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19?find=1&text=%F1%F2%F0%E0%F5%F3%E2%E0%ED#w11>
25. Концепція соціального забезпечення населення України: Постанова Верховної Ради України № 3758-XII. 21.12.1993. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3758-12?find=1&text=%EC%E5%E4%E8%F7%ED#w13>
26. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування № 16/98-ВР. 14.01.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр>
27. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України № 1105-XIV. 23.09.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14?find=1&text=%EC%E5%E4%E8%F7%ED#w16>

*Рекомендовано до публікації д-р юрид. наук, професор Хуторян Н. М.
Дата надходження рукопису 12.02.2019*

Трунова Галина Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, відділ проблем цивільного, трудового та підприємницького права, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України, вул. Трьохсвятительська, 4, м. Київ, Україна, 01601
E-mail: g.trunova@ukr.net